

Credit Market Contraction and Growth Risk**Aydoğan Durmuş¹***Istinye University Faculty of Administrative and Economic Sciences***ABSTRACT****ARTICLE INFO**

Due to the rapid rise in the dollar exchange rate and the deterioration in the market price balance, rising inflation and interest rates, increased uncertainties and risks in the credit market, loan volumes are contracting and growth figures are expected to decrease. It is seen that the increase in the financial markets will increase the financial markets and this will contribute to the economic growth. The ability to purchase and invest with the loans is transferred from the bank to the customer in time. However, if the revenue is not at the expected level after the purchase, there is a risk that the debt and interest will not be paid within the agreed period. For this reason, as the amount of debt increases and the maturity period increases, the risk of the bank or the lending financial institution will increase. In this study, a literature review was made about credit risks and answers were asked about which conditions increased credit risks. According to the results, the credit risk is also increased in cases where the inflation, the lack of investments, the lack of trust of the customer and the possibility of disrupting the economic balance such as unemployment.

Key Words: Credit, risk, growty, credit risk.

Received: 21.01.2019*Revision received:*
07.03.2019.*Accepted:* 15.03.2019*Published online:*
20.05.2019

---

¹Corresponding author:

Dr. Öğretim Üyesi
aydogan.durmus@istinye.edu.tr

Kredi Piyasasında Daralma ve Büyüme Riski

Aydoğan Durmuş²

İstinye Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi

---

ÖZET

MAKALE BİLGİSİ

Dolar kurunda hızlı yükseliş ve piyasa fiyat dengesinin bozulması artan enflasyon ve faiz oranları kredi piyasasında artan belirsizlikler ve riskler nedeni ile kredi hacimlerinin daralması beraberinde büyüme rakamlarının düşmesi beklenmekte. Finansal piyasaların sağlıklı bir şekilde işlemesi, küçük tasarrufların birikerek büyük yatırımlara dönüşmesinde yardımcı olmakta, araştırma ve geliştirme yatırımlarının artmasını sağlamakta, böylece verimlilik artmakta ve bu da ekonomide büyümenin ve istihdamın artmasına sebep olmaktadır (Aslan ve Küçükaksoy, 2006). Finansal piyasalarda derinliğin artması, finansal piyasalarda gelişmişliğin artmasına ve bunun da ekonomik büyümeyi arttırıcı yönde bir katkı sağlayacağı görülmektedir. Örneğin; bankaların piyasaya sağlamış olduğu krediler, iç talebi arttırarak ekonomik büyümeyi sağlamaktadır (Goldsmith, 1969). Krediler ile satın alma ve yatırım yapma gücü vadeli olarak bankadan müşteriye geçmektedir. Ancak satın alım yapılması sonrasında gelirin beklenen düzeyde olmaması halinde, borç ve faizin taahhüt edilen sürede ödenememesi riski mevcuttur. Bu sebeple borç miktarı arttıkça ve vade süresi uzadıkça bankanın ya da kredi veren finans kuruluşunun da riski artacaktır. Bu çalışmada kredi riskleri hakkında alan yazın taraması yapılmış ve hangi koşulların kredi risklerini arttırdığı sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen sonuçlara göre enflasyon, yatırımların azlığı, müşterinin güven oluşturmaması, işsizlik gibi ekonomik dengeyi bozma ihtimali olan durumlarda kredi riski de artmaktadır. Ancak gelişmiş ekonomilerde bankaların daha fazla kredi vermesi nedeni ile risk miktarlarının diğer ülkelere oranla daha fazla olduğunun da altı çizilmelidir.

Alınma Tarihi:
21.01.2019
Düzeltilmiş hali alınma tarihi: 07.03.2019.
Kabul Edilme Tarihi:
15.03.2019
Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 20.05.2019

Anahtar Kelimeler: Kredi, risk, ekonomik büyüme, kredi riski.

---

² Sorumlu yazar iletişim bilgileri:
Dr. Öğretim Üyesi
aydogan.durmus@istinye.edu.tr

GİRİŞ

Kredi riski, bankaların tüketicileri karşısında, onlara hizmet verme sürecinde aldıkları en önemli risklerden biridir. Kredi verildikten sonra bunun geri dönüşünün olmama riskine karşı bankalar ön araştırmalar yapsa dahi, ekonomik değişkenler kimi zaman bu dönüşleri zorlaştırmaktadır ve bankalar da bunun neticesinde likidite problemleri ile baş başa kalmaktadırlar. Finansal açıdan bir coğrafyanın gelişme yönü, bankaların ve yatırımcıların krediler konusunda ne kadar riske sahip olduğu konusunda da fikir oluşturmaktadır. Bunun nedeni, finansal gelişimin negatif olması halinde, yatırımcıların kredilerini ödeme planlarına uyamamaları durumudur. Ülkenin ekonomik dengesinin bozulması, arz, talep ve üretim oranlarını doğrudan etkilemekte, bu durum nakit para akışını yavaşlatmakta ve borç ödeme dengeleri de buna bağlı olarak değişmektedir (Tuna ve Bektaş, 2013).

Ekonomik dengenin bozulması, iş imkanlarının azalması, maaşlı çalışan sayısının düşmesi, bu kişilerin çeşitli nedenlerden dolayı aldıkları kredileri ödeyememeleri ya da daha fazla kredi talep etmeleri ile sonuçlanabilmektedir. Durum işletmeler için de farklı değildir. Gelirin azalması, işletmelerin mal ve hizmete ilişkin üretim döngülerine devam etmeleri için ek kaynaklar yaratmak zorunda kalması anlamına gelmektedir. Bu süreçte işten çıkarma, ürün yelpazesini daraltma, kapasiteyi düşürme ya da kredilere başvurma gibi önlemlere başvurulmaktadır. Fakat bütün bunların yapılması, üretimin dengesinin bozulmasına ve geleceğe dair bir bulanıklığa sebebiyet vermektedir (İşcan, 2003; Musau ve ark., 2018).

Bu çalışmayla kredi unsurlarının ve risklerinin büyüme üzerinden doğrudan veya dolaylı olarak oluşturduğu tüm etkilerin, literatür taraması ile beraber, analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, bankalar ya da finans kuruluşlarının kredi risk değerlendirmesi birimleri ile görüşme yapılamaması bir sınırlılık olarak kabul edilmektedir.

YÖNTEM

MODEL

Bu çalışmada kredi riski ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki hakkında alan yazın taraması yapılması planlanmıştır. Bu bağlamda, hazırlanmış olan çeşitli akademik kaynaklar taranmış ve derleme gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ilk kısmında, geri kalanına açıklık getirilmesi açısından temel tanımlara yer verilmiş, ardından alan yazın taraması gerçekleştirilmiştir. Yapılan tarama sonucunda, kredi risklerinin ekonomi üzerinde yaratmış olduğu etkiler ortaya konulmuştur.

1. LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Kredi Riski ve Ekonomik Büyüme İlişkisini İnceleyen Çalışmalar

Musau ve arkadaşları, bankaların en önemli gelir kaynaklarından birinin krediler olduğuna dikkat çektikleri ve Kenya özelinde yaptıkları çalışmada, kişi başına düşen gelirin azalması ile kredi risklerinin arttığını fark etmişlerdir. Yazarlar, bireylerin gelirlerinin azalmasının ardında, üretim ve satış azalması ve işsizliğin artması ya da enflasyon oranlarının yükselmesi gibi sebeplerden biri ya da birkaçının aynı anda olacağını ve bu durumun bankalardan alınan borçlarda ödeme zorluklarını da beraberinde getireceğini belirtmektedirler (Musau ve ark., 2018).

İşcan tarafından hazırlanan 2003 tarihli çalışmada, finansal istikrarsızlık ve kredilerin dönüşlerinin ilişkisine değinilmiştir. Yazar tarafından yapılan alan yazın taramasına göre King ve Levine, ülkelerin ekonomik verilerini kıyaslamış ve krediler ile ekonomik dengeyi incelemişlerdir. Yazarlar, ülkelerdeki bankacılık kesiminde bulunan mevduat artışlarının ekonomiye pozitif yönlü katkısının olduğunu; bunun tersi biçimde bankalara borçların artmasının ise ekonomik bir dengesizliğin göstergesi olabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmacılar, az gelişmiş ekonomilere sahip ülkelerde bu dengenin daha hassas olduğunu altını çizmişlerdir. Ekonomik açıdan güçlü ülkelerde bulunan bankaların ekonomik açıdan güçlerinin daha fazla olması, kredi risklerine karşı duyarlılıklarını azaltmaktadır. Fakat özellikle küçük çaplı bankalar bu tür risk durumlarından çok daha fazla etkilenmektedirler (İşcan, 2003).

Vurur ve Özen tarafından 2013 yılında hazırlanan çalışmada mevduat, banka kredileri ve ekonomik büyüme arasındaki karşılıklı etkileşim incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular, mevduatlardan hem ekonomik büyümeye hem de kredilere doğru, ekonomik büyümeden ise kredilere doğru bir nedensellik ilişkisinin olduğunu göstermiştir. Ekonomide mevduat hacminde yaşanan büyümenin hem ekonomik büyümeyi hem de kredi hacmini artırdığını belirten yazarlar, ekonomik büyümenin pozitif yönlü olması ile firmalarını ya da yatırımlarını büyütme isteyen birey ya da kuruluşların kredi ihtiyaçlarının da arttığını ancak buna karşın kredi riskinin pozitif büyüme söz konusu olduğunda düştüğünü de sözlerine eklemişlerdir (Vurur ve Özen, 2013).

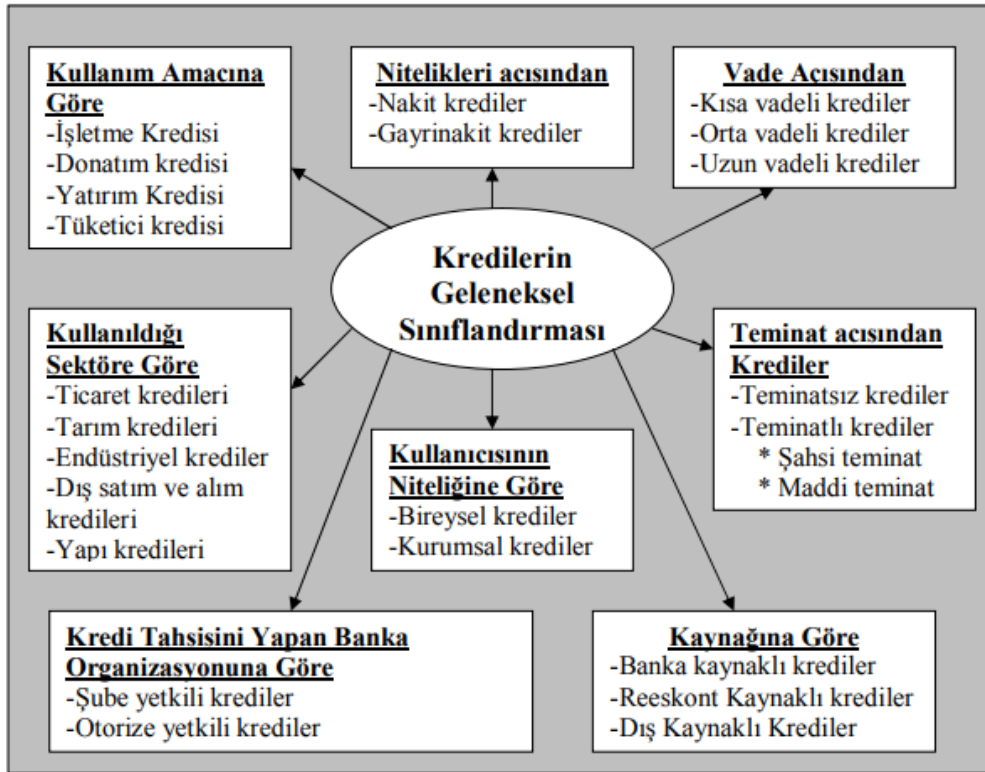
Tuna ve Bektaş, Türkiye’de mevduat bankaları yurtiçi kredi hacmi ile gayri safi yurtiçi hasıla arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Gayri safi yurtiçi hasıla ekonomik büyümenin hangi yönde olduğunun önemli bir göstergesidir ve kredi hacmi ile kıyaslanması, kredi riskleri ve ekonomik büyüme konusundaki ilişki bakımından fikir verebilecektir. 1998-2012 döneminde üç aylık verilerin kullanıldığı çalışmada elde edilen bulgulara göre kredi hacminin büyümesi finansal genişlemenin bir göstergesi olabilmektedir. Ancak dönem dönem çeşitli yapısal kırılmaların görülmesi söz konusu olduğunda ekonomik denge bozulmakta ve bu dönemlerde kredilere olan talep bireysel açıdan artmaktadır. Kredilerin kullanım sebepleri de finansal gelişmeye ışık tutabilmektedir. Benzer şekilde krediler için uygulanan faizler ile kredilerin geri ödenmesi konusunda denge ya da dengesizliğin varlığı, ekonomik büyümenin yönü konusunda fikir vermektedir. Yatırımcıların kredi kullanma ya da bir ülkeye yatırım yapma esnasında orta ve uzun vadede kredi risklerini araştırdıkları ve buna bağlı olarak geleceğe ilişkin planlama yaptıkları da söylenebilecektir. Yatırımcıları endişelendiren bir ortam, daha zor bir finansal büyüme anlamına gelecektir (Tuna ve Bektaş, 2013).

Arslan ve Yapraklı, Banka Kredileri ve Enflasyon İlişki: Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Analiz (1983-2007) isimli çalışmalarında, toplam banka kredileri ve enflasyon (ÜFE) değişkenleri kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre, enflasyonun uzun vadede banka kredilerini olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Ancak aynı araştırmada banka kredilerinin enflasyonu pozitif etkilediği de görülmüştür. Çünkü kredinin kullanılması ile üretime ve tüketime devam edilebilmekte ve pazardaki likidite oranı yükseltilebilmektedir. Fakat enflasyon döneminin uzun sürmesi halinde kredilerin ödenmesinde güçlükler ortaya çıkacaktır (Arslan ve Yapraklı, 2008).

2. TEMEL KAVRAMLAR

2.1. Kredi Riski

Kredi, Türkçe saygınlık ve güven anlamına gelen, dilimize Latince'den geçmiş bir kelimedir. Kişiye inanılmasını ifade etmektedir. Günümüzde bir kişiye ya da kuruluşa, güven duyulmasını ve karşılığında borç olarak para verilmesini veya bir başkasına kişi adına ödeme yapılmasını açıklayan bir terim haline gelmiştir. Kredilerde krediyi veren ve bunu talep eden iki taraf mevcuttur. Kredi talebinde bulunan kişi, aldığı parayı belirli bir süre sonra ve belirli şartlar altında geri ödemek durumundadır (Yılmaz, 2010).

Şekil 1. Kredilerin Sınıflandırılması

Kaynak: Yılmaz, 2010

Kredi riski, kredi talep eden müşterilerin, para verilmesi esnasında yapılan anlaşma gereği yükümlülüklerini yerine getirememesidir. Müşteri, krediyi ve onun faizini zamanında ödeyemediğinde, kredi riski ortaya çıkmaktadır. Bu, krediyi veren kuruluşun, kullanmak üzere geri alacağı parayı zamanında alamaması, kullanamaması veya başka bir yatırım için başka müşteriye de verememesi anlamını taşımaktadır. Ayrıca müşterinin yasal takip ile karşılaşmasını ve borcunun artmasını da beraberinde getiren bir durumdur. Özellikle gelişmiş ülkelerde kredi riski ticari bankaların aldıkları en önemli risktir. Öte yandan Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde, bankaların kredi portföylerinin küçük olması, az sayıda bilinen müşteriyle çalışılması bu riski azaltmaktadır. Ancak bu durumda da bankanın tanımadığı bir müşteriye kredi vermesi zorlaşmakta, yatırımlar azalmaktadır ki bu da ekonomik büyümeyi zorlaştırıcı bir unsur olarak karşımıza çıkabilecektir (Yüksel, 2011).

2.2. Kredinin Fonksiyonları ve Unsurları

Kredilere ilişkin riskler ile ekonomik denge ilişkisinin anlaşılabilmesi için kredileri oluşturan unsurlar ve fonksiyonların açıklanması önemlidir. Kredinin fonksiyonlarının bilinmesi, ekonomiye ne tür etkilerde bulunduğu sorusuna yanıt niteliğindedir. O halde bu fonksiyonları özetlemek lazımdır (Yılmaz, 2010; Tekirdağ, 2009, Saçcı, 2004):

i. Kredinin Kaldıraç İşlevi:

Özellikle işletmeler, krediler kullanarak büyümeye devam etmektedirler. İşletmenin hedefleri için yaptığı yatırımlar ve aldığı malzeme, ekipman gibi performans artırıcı unsurlar sebebi ile kredilerin ekonomik açıdan kaldıraç görevi üstlendiğini söylemek mümkündür. Ancak bu noktada borçların büyümesinin kimi zaman kar amacı güden kurumlar için negatif bir etkisi olabileceği de eklenmelidir. İşletmeler, üretime ve diğer faaliyetlerine devam ederken daha garantilidir. Fakat büyüme için yatırım söz konusu olduğunda ekonominin diğer değişkenlerine bağlı riskler de ortaya çıkmış olmaktadır. Ayrıca pazardaki ekonomik dengesizlik, kredi faizlerini de etkilediğinden, her zaman borcu ödeyememe ya da aksatma riski söz konusu olmaktadır.

ii. Kredinin Tüketim İşlevi:

Kredi kullanan birey ve organizasyonlar, bu parayı bir şekilde tüketimlerine devam edebilmek amacı ile almaktadırlar ve bu durum piyasada dolaşan para miktarını arttırmakta, arz ve talep dengesini korumaktadır. Bu tür harcamalar için genellikle tüketici kredileri tercih edilmekte ve çoğunlukla çalışan gerçek kişiler tarafından kullanılmaktadır. Daha küçük limitleri olan bu krediler, hem bireylerin ihtiyaçlarını karşılamasına olanak tanımakta hem de pazardaki müşteri oranını koruyarak ekonomiye katkı sağlamaktadır.

iii. Kredinin Ekonomik İşlevi:

Aslında piyasaya bir şekilde giren kredilerin her türlü ister ihtiyaç ister yatırım amacı ile kullanılsın, dolaşıma çıkan para anlamına gelmektedir ve ekonomik bir hareketi sağlamaktadır. Bu durumun önemi ekonomik açıdan durgun olan dönemlerde daha da artmaktadır. Daha çok işletmeler, bankalardaki kaynakları ile kredileri plase etmekte ve bu sayede ekonomik durgunluğu ek harcamalar ve kaynak tüketimi olmadan geçirebilmektedirler. Bu dönemde krediler ile yapılan yatırımlar da genellikle avantaj getirmektedir. Çünkü genellikle ekonomik durgunluk dönemleri pazardaki fiyatların düştüğü bir dönemdir ve kaynakların krediye dönüştürülmesi ile yeni kaynakları daha avantajlı şekilde elde etmek mümkün olmaktadır.

Krediler, yatırımcıların kendilerine ait kaynaklarını kullanmadan ve fiyatı biriktirmek zorunda kalmadan yatırım yapmalarına da olanak tanımaktadır. Dev projeler ile krediler sayesinde ekonomide canlanma yaratmak, istihdam ortamı oluşturmak, üretim kapasitelerini arttırmak da mümkündür ki tüm bunlar ekonominin pozitif yönde gelişmesi için önemli adımlardır.

Ancak tüm bu pozitif işlevlerin gerçeğe dönüşmesi için kredilerin unsurlarını da bilmek ve hem kredi alırken hem de verirken bu unsurlara göre hareket etmek önemlidir. Aksi takdirde genel ekonomik istikrarsızlıklar, şirket ya da banka krizleri ile karşılaşmak çok olasıdır. Bu unsurların en önemlilerini şu şekilde listelemek mümkündür (Ture, 2015; Yılmaz, 2010).

i. Süre:

Her kredi belirli bir süre içinde geri ödemek üzere alınmaktadır. Aslında kredi alan kişi, satın alma gücünü vadeli şekilde devralmış olmaktadır. Bu kişinin ödeme yapması ile satın alım gücü başka bir kredi kullanana devredilmektedir. Kimi krediler gerçek zamanlı bir süre için verilirken kimileri ise bir işin bitirilmesi gibi bir zamanı işaret edecek bir ödeme planına sahiptir. Vade, güvenlik ve karlılık anlamına geldiği için kredi veren kuruluş için çok önemlidir. Vadenin uzun olması, kredi riskini de arttırmaktadır. Bunun en önemli sebebi geleceğe dair makroekonomik dengeye ilişkin net bir bilginin olmamasıdır. Kredinin geri alınmaması, bankanın para, zaman ve müşteri kaybı olacaktır.

Süre, kredilendirilen projenin süreçleri ya da bireysel müşteri ve bankanın anlaştığı bir zaman dilimidir. Bu dilimde kredilerin ödemeleri, kredi kullanım bedeli de içinde olacak şekilde finansör kuruluşa kullanıcı tarafından ödenmektedir. Kredilerde kullanım zamanı belirlenirken, paranın zaman içinde uğrayabileceği değer kayıpları, enflasyon gibi diğer ekonomik olasılıklar da göz önünde bulundurulmakta, kredi kullanım ücreti zaman ile orantılı hale getirilmektedir.

ii. Güven:

Kredi, güven anlamına gelmektedir. Bir kurumun, kişi ya da başka bir kuruma kredi vermesi için belli süre sonrasında bunu geri ödeyebileceğine dair güven duyması şarttır. Günümüzde bankalar, kredi talep eden gerçek ve tüzel kişiler hakkında çeşitli araştırmalar gerçekleştirmekte ve bu araştırmalara göre kredi verip vermemeye ya da hangi oranda ve vadede kredi verebileceklerine karar vermektedirler. Bu araştırma kapsamında, müşteri hakkında istihbarat yapılmakta, diğer finans kuruluşlarının bilgi bankalarında müşteriye ilişkin bilgi varsa bunlar araştırılmaktadır. Araştırma neticesinde, vadesi içinde krediyi ödemesi yapacağına inanılan müşterilere kredi kullandırılmaktadır.

iii. Risk:

Kredi kullanımı öncesinde müşteri hakkında araştırma yapılsa dahi kimi zaman ekonomik kimi zaman da bireysel sebeplerden ötürü vade içinde borcun ödenmesi gerçekleşmemektedir. Her bankanın, kullandığı her kredisi için bunun belirlenmiş zaman içinde geri ödenmeme riski mevcuttur. Benzer durum bir işe istinaden verilen krediler için de geçerlidir. İşin yapılamaması, zamanında bitirilememesi ya da başarılı olmaması halinde kredi veren kurumun verdiği borç miktarı ve faizi tehlikeye girmektedir. Bu nedenle her kredi aynı zamanda bir risk anlamına gelmektedir.

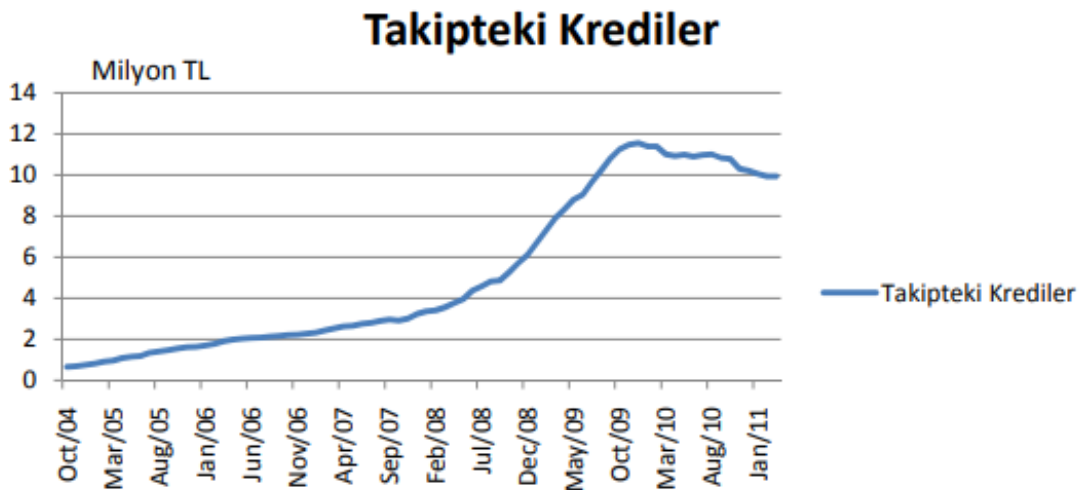
2.3. Ekonomik Büyüme Tanımı ve Kredi Riski İlişkisi

Ekonomik büyüme, ekonomiyi oluşturan unsurların başarılı şekilde gelişmesi, sabit kalması ya da gelişmemesine bağlı olarak, üretim, tüketim istihdam, satış, kredi kullanma hacmi, faiz oranları yerel paranın değerindeki değişim gibi konularda olumlu ya da olumsuz gelişmeleri ifade etmektedir. Aslında ekonomik büyüme için kalkınma ve gelir dağılımı arasındaki grift ilişki tanımlaması yapılabilmektedir. Ekonomik büyümenin pozitif yönlü olması halinde, ilgili pazardaki gerçek ve tüzel kişilerin yaşam standartları gelişmekte, lüks tüketimi artmaktadır. Ekonomik büyüme, fırsatların ortaya çıkması ya da yok olması ile yakından ilişkilidir. Ayrıca ekonomik büyümenin artı yönde olması yeni araştırmalar, teknolojiler ve yatırımları da ifade edecektir. Kalkınmanın olduğu bir ortamda pozitif bir

ekonomik büyümeden söz edilmesi mümkündür. Burada gelir dağılımının düzenli şekilde arttığı da göze çarpacaktır (Arslan, 2013).

Küresel ekonomi sebebi ile ülkeler sürekli olarak birbirleri ile etkileşim içindedirler ve bankalar da buna dahil olmaktadır. Bir pazarda, ortaya çıkan bir ekonomik dengesizlik dolaylı olarak para birimlerinin değerlerini, üretim ve satış miktarlarını etkilemektedir ve ülkelerin ekonomik açıdan zor duruma düşmesi orta ve uzun vadede siyasi istikrarlarını ve prestijlerini de etkilemektedir. Bu sebeple, ekonominin sürekli olarak pozitif yönde büyümesi ya da denge içinde kalması için çeşitli politikalar üretmektedirler. Ülkelerin ekonomik büyümelerinin negatif yönde olması yabancı yatırımcıların da pazardan endişelenmesini sağlarken, birbiri ile küresel düzeyde iş yapan bankaların da kredi verme istekleri azalmaktadır. Böyle bir ortam, ekonomiyi yeniden canlandırmak için üstün çaba gerektirmeye başlayacaktır. Çünkü ekonomiyi oluşturan tüm unsurlar birbiri ile etkileşim içindedir (Musau ve ark., 2018).

Ekonominin negatif yönde büyümesi durumunda, alınan kredilerin geri ödenmesinde güçlükler çekilmeye başlanmakta ve kredi sahipleri bankalar tarafından yasal takibe alınmaktadır. Bunun bir göstergesi olarak 2008 yılında küresel ölçekte yaşanan finansal kriz döneminde, yasal takipteki kredi sayısının artışı gösterilebilecektir:

Grafik 1. Takipteki Kredilerin Gelişimi

Kaynak: Yüksel, 2011

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) verilerine göre hazırlanmış olan ve Yüksel'den aktarılan Grafik 1'den de görüleceği 2008 ve 2009 yılları hareketliliği dikkat çekicidir. Küresel anlamda etki gösteren ekonomik krizin başladığı dönemler olan Şubat 2008'den, krizin etkilerinin azalmaya başladığı 2009 yılı sonuna dek (Ekim ve Kasım ayları) takibe giren kredi borçlusu sayısı çok ciddi bir artış göstermiş, yalnızca Türkiye için borç miktarı 3,5 milyon TL dolaylarından 12 Milyon TL dolaylarına ulaşmıştır. Bu durum, ekonomik istikrarsızlık ve kredi riski arasındaki ilişkiyi net biçimde ortaya koymaktadır.

Gerçek ve tüzel kişilerin, aldıkları kredileri ve faizlerini taahhüt ettikleri süre içinde ödeyememeleri, banka ve kredi veren diğer finans kuruluşlarının kredi tahsilatı için acele etmesi ile sonuçlanmaktadır. Buna ekonomik kriz de eklendiğinde, yasal takip oranı artmaktadır. Bu durum ilgili kişilerin gelecekteki kredi puanlarını da olumsuz etkilemektedir.

Ekonomik kriz dönemlerindeki piyasaların olumsuz hareketleri ve ekonomik küçülmenin negatif yöndeki seyri, kredi risklerini de arttırmaktadır (Bucur ve Dragomirescu, 2014).

2010 yılında BDDK tarafından yapılan istatistiklere göre bankalardan kredi kullanımı artmış ancak buna karşılık kredi risk puanları da yükselmiştir. Bu dönemde enflasyonun artması, kullanılan kredilerin yatırım değil ihtiyaç karşılama amacı ile alındığını göstermektedir. Bu da kredilerin geri dönüşünde risk olduğunu göstermektedir. Bu veriler ışığında ekonomik dengesizliğin kredi risklerini arttırdığını söylemek de mümkün olacaktır.

Grafik 2. Türk Bankacılık Sektörü için Kredi Riskine Esas Tutar (BDDK)

Kaynak: Yüksel, 2011

BULGULAR

Ekonominin durgunluğunun en önemli nedenlerinden biri kredi piyasalarının daralmasıdır. Herhangi bir ekonominin, ne kadar gelişmiş olursa olsun, kredi daralmasında gelişemeyeceği ortak bir bilgi konusudur. Kredi olmaması durumunda, ekonomi para ile canlandırılmaz ve yeni projeler başlatma imkânı yoktur.

Bankacılık sektörü, faaliyetlerinin doğası gereği, kredi vererek, belirli çabalara olan güvenini gösterir ve bu da varlıkların nispi fiyatlarının yeniden düzenlenmesine yol açar. Kaynakların fiyatların yeniden düzenlenmesi yoluyla varlıklar arasında yeniden paylaşılması, yeni ekonomik döngünün ekonomik büyümesinin temelini oluşturur.

2007 yılına kadar, nüfusun net serveti, temel olarak, krediye kolay erişim ve ayrıca gelirlerin artması nedeniyle, hızlı bir büyüme yaşamıştır. Bununla 2008 yılında yaşanan ekonomik krizle beraber küresel bir daralma yaşanmış ve bu durum kredi piyasalarını doğrudan etkilemiştir. Küresel piyasalardaki para kıtlığı ve kredi piyasalarındaki daralma ülke ekonomilerinin küçülmelerine sebep olmuş ve ekonomik büyüme trendlerini olumsuz etkilemiştir. Bu tablodan en çok gelişmekte olan ülkelerin etkilendiği gözlemlenmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekonomiyi oluşturan unsurlar birbirleri ile hassas bir denge içindedir ve bir unsurdaki bozulma diğerlerini de doğrudan etkileyecektir. Örneğin enflasyonun artması, işsizliği, harcamaları, kişi başına düşen geliri, yatırım miktarlarını ve pazardaki mal ve hizmet

taleplerini hızla değiştirmektedir. Bu değişim zamanla bir döngüye dönüşebilmektedir. Bu döngülerden kurtulmak için genellikle gerçek ve tüzel kişiler kredi talep etmektedirler. Talep edilen krediler doğrultusunda harcamalar yapmak ya da bir projeyi devam ettirmek mümkündür. Krediler, piyasaya nakit girişi sağlamakta ve ekonomik unsurların yeniden bir denge konumuna dönmesine olanak tanımaktadırlar. Ayrıca krediler sayesinde yapılan yatırımlarda zaman kaybının önüne geçilmekte, üretim arttırılmakta ya da olası aksamalar engellenmekte, iş ve istihdam yaratılmaktadır.

Kredilerin yalnızca onu alan gerçek ya da tüzel kişiye değil, bu kişinin ekonomik ilişki içinde olduğu çevreye de etkisi vardır. Fakat bu etkinin her zaman olumlu sonuç vermesi de beklenemeyecektir. Kimi durumlarda ekonomik hareketler gelişimi negatif yönde etkilemekte ve bireyin gelir problemleri ortaya çıkmaktadır. Ya da önceden planlanmış projelerde bekleme süreçleri oluşmaktadır. Kimi durumlarda üretim yelpazesinin ya da miktarının geliştirilmesi için kredi kullanılmış olmasına karşın ortaya çıkan finansal kriz nedeni ile satışlar azalmakta, hedeflere ulaşmak zaman almaktadır. Tüm bu durumlar, kredi veren kurum için bir risktir.

Bu sebeple özellikle bankaların kredi verirken gelecekte paralarını ve faizlerini, belirlenen süre içinde alamama riskleri mevcuttur. Ekonominin istikrarsız olduğu pazarlarda bankaların kredi vermekten kaçınmaları, faiz arttırmaları ve vadeyi kısa tutmaları bu sebeptendir. Olabildiğince az ve kısa vadeli kredi vererek, paralarını ve satın alım güçlerini korumak istemektedirler.

Bu noktada gelişmiş ekonomiye sahip ülkelerde kredi mekanizmalarının daha kolay ve hızlı işlediğini de belirtmek gerekmektedir. Banka ve finans kuruluşları, ekonominin güçlü olmasına güvenerek daha çok kişiye, daha uzun vadeli krediler vermekte, bu durum onların hem müşteri sayısını hem de kredi riskini arttırmaktadır. Ancak kredilerin kaldıraç fonksiyonu, ekonomiyi desteklediğinden, bu tolere edilebilir bir riske dönüşmektedir.

Buna karşılık Türkiye gibi ekonomik problemler ile sıklıkla karşılaşan ve küresel ekonomik dengesizliklere karşı daha duyarlı olan ülkelerde, kredi veren kuruluşların müşterilerine karşı daha temkinli davrandıkları bilinmelidir. Bankaların kredi kullandırırken bu miktarı zamanında geri alamama riskleri, ekonominin negatif yönde gelişim gösterdiği ya da istikrarsızlıkların görüldüğü pazarlarda daha fazladır. Kuşkusuz bu durum yatırımcıları da etkilemektedir. Elindeki kaynakları krediler ile plase etmek isteyen yatırımcıların karşısına kredi kullanmada zorluklar çıkabildiği gibi, planlanan kazançların elde edilemeyerek krediyi ödemede güçlük çekme olasılıkları da mevcuttur.

Bankalar, fon fazlasını tüketiciye aktararak tasarrufların yatırıma dönüşmesini sağlamaktadır. Bu minvalde bankalar kullandırdıkları kredilerle, ülkelerin ekonomik büyümesine katkı sağlamakta ve finansal gelişimi desteklemektedir. Ancak uzun dönemde bankaların kredi hacmi, özellikle gayri safi yurtiçi hasılayı geçerse, ilerleyen dönemlerde ekonomik sorunlar oluşabilir. Bu sebeplerden bankacılık sektörünün, kredi hacimlerindeki değişimlerinin iyi denetlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Arslan, G. E (2013). Ekonomik büyüme, kalkınma ve gelir dağılımı, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 45-52.

Arslan, İ. ve Yapraklı, S. (2008). Banka kredileri ve enflasyon ilişkisi: Türkiye üzerine ekonometrik bir analiz (1983-2007), *Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 7, 88-103.

Bucur, J. A. ve Dragomirescu, S. E. (2014). The Influence of Macroeconomic Conditions on Credit Risk: Case of Romanian Banking System, *Studies and Scientific Researches. Economics Edition*, 19, 84-95.

İşcan, A. (2003). *Banka kredilerindeki daralmanın ekonomik etkileri ve krizlerdeki gelişimi*, (Uzmanlık yeterlilik tezi). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Musau, S., Muathe S. ve Mwangi, L. (2018). Financial Inclusion, GDP and Credit Risk of Commercial Banks in Kenya, *International Journal of Economics and Finance*, 10 (3), 181-195.

Tuna, K. ve Bektaş, H. (2013). Kredi hacminin ekonomik büyüme üzerindeki rolünün incelenmesi: Türkiye Örneği, *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 5 (9), 139-150.

Ture, E. (2015). *Bankalarda kredilerin yönetimi ve sorunlu kredilerin yeniden yapılandırılması süreci*, (Yüksek lisans tezi) Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

Vurur, N. S. ve Özen, E. (2013). Türkiye’de mevduat banka kredisi ve ekonomik büyüme ilişkisinin incelenmesi, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (3), 117-131.

Yılmaz, S. (2010). *Ticari bankalarda kredi portföyü ve kredi riski yönetimi –bankacılık sektöründe bir uygulama*, (Yüksek lisans tezi), Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Finans ve Bankacılık Anabilim Dalı.

Yüksel, Ö. (2011). *Makroekonomik değişkenlere dayalı kredi riski modellemesi ve stres testi analizi*, (Yüksek lisans tezi). TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.